

9. Hakanson H. Evolution Processes in Industrial Networks. In: Industrial Networks. A New View of Reality. London: Routledge.
10. Sydow, Jörg; Windeler, Arnold (1993): Managing corporate networks. A structurationist perspective.

УДК: 364.48.631.16

## ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОГРАМ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ

*Шепель І.В. - к.е.н., доцент, Херсонський ДАУ*

**Постановка проблеми.** Механізм функціонування більшості сільських поселень упродовж багатьох десятиліть був міцно прив'язаний до форм організації та напрямів розвитку сільськогосподарських підприємств. Від характеру й ефективності роботи цих підприємств залежав розвиток виробничої сфери та соціальної інфраструктури села, місце якого визначало і його статус в адміністративно-територіальному поділі суспільства. Усе це специфічно позначилося на суспільному житті сільського населення, яке поступово усвідомлювало себе не стільки односельцями, скільки членами однієї громади, одного трудового колективу. Цьому сприяло й те, що більшість проблем села розв'язувалось не коштами сільської громади, а за рахунок сільськогосподарських підприємств.

Однак, сучасний економічний і соціальний стан сільських територій зазнав і зазначає значних змін. Метою даного дослідження є визначення основних елементів фінансового механізму виконання соціально-економічних програм розвитку сільського населеного пункту та впровадження його в окремі населені пункти регіону. Економічна криза сільськогосподарських підприємств обмежила можливості ефективного функціонування сільської території, а в деяких населених пунктах поставила під загрозу саме їхнє існування.

**Стан вивчення проблеми.** Проблема удосконалення фінансового механізму розбудови сільської місцевості, підвищення рівня зайнятості на селі присвячено немало робіт як в Україні, так і в інших країнах. Найбільш вагомими є дослідження в працях багатьох українських учених, зокрема М.Й.Маліка, І.І.Лукінова, Г.І.Купалової, О.М.Онищенко, О.Д.Гудзинського, Е.М.Лібанової, К.В.Прокопишак, В.В.Юрчишина, Є.В.Мішеніна, В.М.Нелепа, М.П. Сахачького В.П. Рябоконт, Л.О.Шепотько, О.Ю. Єрмакова, Д.П.Богині та ін.

**Завдання і методика досліджень.** Мета досліджень полягає у вивченні основних складових механізму розбудови соціальної інфраструктури села Херсонської області, проблемам його розвитку та впровадження. Досягнення визначеної мети зумовило необхідність дослідження на системних засадах розвитку соціальної сфери села та обґрунтування методологічних аспектів з урахуванням чинників її формування.

Вибір методів дослідження визначається потребами практичного характеру, оскільки соціальний розвиток села є предметом вивчення різноманітних наук. Для дослідження та виявлення закономірностей, тенденцій, особливостей розвитку соціальної сфери на регіональному рівні було використано системно-структурний аналіз, для детального вивчення рівня соціального, демографічного та економічного розвитку сільських населених пунктів, відповідно, монографічний метод.

**Результати досліджень.** Потенційні можливості економічного розвитку кожної області залежать від її ресурсного потенціалу: природних багатств, виробничих потужностей, кваліфікованого персоналу тощо. Важливою складовою цього потенціалу є забезпеченість фінансовими ресурсами. Однак, слід зазначити, що до цього часу так і не створено виваженої системи розподілу повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування, не розроблені адекватні механізми формування місцевих бюджетів і вирівнювання їх фінансових можливостей. Досі не вдалося розв'язати проблему використання інституту місцевих бюджетів як знаряддя активного впливу на розвиток економіки регіонів та областей.

Головною ознакою фінансової незалежності регіонів є володіння та самостійне розпорядження фінансовими ресурсами, розмір яких відповідає функціям і завданням, що покладаються на місцеву владу. Такі фінансові ресурси необхідні місцевим органам управління для реалізації намічених цілей і програм економічного та соціального розвитку території відповідно до обраних пріоритетів. Ми вважаємо, що на даному етапі соціально-економічного розвитку структура фінансових ресурсів з точки зору їх територіального розподілу, способів розміщення і використання залежить від економічної політики держави, а саме від розподілу функцій між центром, регіоном і місцевими органами самоврядування. Ми обґрунтували фінансовий механізм за такою схемою (рис. 1). Він передбачає фінансування об'єктів соціальної інфраструктури села на добровільних засадах.

Серед багатьох інших проблем розвитку сільського господарства на одному з перших місць знаходиться об'єктивна необхідність пошуку шляхів і механізмів розв'язання двоєдиного завдання: підвищення ефективності економічного розвитку агроформувань усіх типів і форм власності й поетапного відновлення сільських територій. Розвиток сільських територій значною мірою залежить від економічної результативності функціонування діючих на них підприємств. Прикладом реалізації цього положення є діяльність СПП "Степове" Нововоронцовського району Херсонської області. У 2012 р. планується фінансування за рахунок прибутків виділення на водозабезпечення сільського населеного пункту с. Біляївка суми 98 тис. грн. У зв'язку з природними негараздами в області (підтоплення житлових будинків) дане підприємство виділяє 60 тис. грн. на ліквідацію наслідків повені в с. Біляївка та 45 тис. грн. – в с. Любимівка, де орендуються земельні ділянки. СПП "Степове" здійснює фінансування дитячого садка щорічно в сумі 25 тис. грн; фінансування газифікаційних робіт в населеному пункті с. Любимівка в сумі 300 тис. грн.; фінансування закладів культури – 4,4 тис. грн.; надання допомоги ветеранам – 9,8 тис. грн.



Рисунок 1. Основні елементи фінансового механізму виконання соціально-економічних програм розвитку сільського населеного пункту

Також у с. Новоолександрівка Нововоронцовському району здійснюються окремі заходи щодо фінансування об'єктів соціальної інфраструктури приватним підприємством "Новий маяк" в сумах: фінансування водопостачання – 20-25 тис. грн. щорічно; фінансування дитячого садка – 10-15 тис. грн.; фінансування закладів культури – 5 тис. грн.; допомога пенсіонерам – 10-15 тис. грн. Це свідчить про те, що приватні підприємства сільськогосподарського виробництва допомагають фінансувати розвиток об'єктів соціальної інфраструктури на добровільних засадах. Але зі зменшенням сільськогосподарського виробництва сподіватися на збільшення добровільних внесків марно.

Аналіз зайнятості населення в господарстві свідчить про зменшення середньооблікової чисельності працюючих, але фонд оплати праці має позитивні тенденції до збільшення, середньомісячна заробітна плата в даних господарствах у 2011 р. коливалась від 2395 до 2985 грн. Аналіз демографічних показників господарств вказує на негативне сальдо міграції, тобто кількість осіб, які вибули, перевищує кількість осіб, які прибули в даний населений пункт для проживання. Кількість народжених у населених пунктах (с. Біляївка, с. Любимівка) регіону має негативні тенденції до зменшення кількості народжених. Але отримати позитивні результати покращання демографічної ситуації можливо при поєднанні зусиль державного рівня (при фінансуванні державних програм) та місцевих програм, окремих заходів агроформувань. Основною їх метою повинні бути соціально-економічний розвиток сільських територій та формування життєздатного середовища, забезпечення продуктивної зайнятості й соціального захисту працездатного населення та сприяння розвитку підприємництва. Крім цього, соціальний ефект від здійснених вкладень, на нашу думку, буде очікуватись не раніше, ніж через 3-5 років.

Ми вважаємо, що визначальною функцією сільських територій є якомога краще задоволення соціальних і матеріальних проблем громадян. Дану функцію виконують господарюючі суб'єкти, які, з одного боку, забезпечують трудовозайнятість населення, а з іншого – відповідають за ефективне використання земельних та інших ресурсів. Результати вивчення особливостей розвитку окремо взятих сільськогосподарських підприємств з огляду на їхнє значення і роль у розвитку сільських територій дають підстави для кількох висновків:

- новостворені виробничі структури, агроформування будуть виступати системоутворюючими осередками навколишніх сільських територій. При цьому, дуже важливим є збереження земельної та майнової цілісності й запобігання подрібненню реформованих підприємств;

- існує пряма залежність фінансування об'єктів соціальної інфраструктури, підтримки життєдіяльності сільського соціуму від ефективності розвитку агроформувань.

Задоволення життєвих потреб сільських жителів значною мірою залежить від збільшення обсягу інвестицій в основний капітал у галузі соціальної інфраструктури. Тому проблеми інвестиційного забезпечення розвитку соціальної сфери села залишаються дуже актуальними як на державному, так і на регіональному рівнях. Більшість суб'єктів соціальної інфраструктури у зв'язку з високим ступенем фізичного та морального зношення основних виробничих фондів не можуть виконувати свої основні функції. Усе це вимагає посилення державної підтримки щодо розвитку матеріальної бази соціальної інфраструктури села. Розвиток матеріальної бази соціальної сфери села залежить від інвестиційної політики держави, яка включає загальні принципи рішення і заходи, що визначають обсяги та напрями державної підтримки з метою забезпечення ефективності її розвитку, усунення внутрішньогалузевих диспропорцій, стимулювання інвестиційної діяльності недержавних інвесторів [1]. При цьому, місцевим органам влади потрібно віддати пріоритет у фінансуванні тим селищним радам, які мають на своїй території стабільно працююче сільськогосподарське виробництво [2].

Засобами непрямого економічного впливу держава стимулює інвестиції товаровиробників та інших інвесторів на формування соціальної інфраструктури шляхом пільгового оподаткування і кредитної підтримки, удосконалення політики амортизації прямих та непрямих субсидій тощо. Відсутність необхідних коштів на утримання об'єктів соціального призначення вимагає умовного їх розподілу залежно від джерел фінансування. У зв'язку з цим пропонується виділяти такі блоки: об'єкти сільської соціальної інфраструктури, які повністю фінансуються за рахунок бюджету (місцевого чи державного); об'єкти сільської соціальної інфраструктури, що функціонують на основі самоокупності та частково за рахунок бюджету і споживачів; об'єкти сільської соціальної інфраструктури, які працюють на комерційній основі [3].

Подальше та повніше фінансове забезпечення функціонування об'єктів соціальної інфраструктури населеного пункту створюватиме кращі умови життя мешканців міст і сіл, впливатиме на розвиток нових форм господарювання у галузях соціальної сфери, сприятиме активному розвитку малого бізнесу, створенню додаткових робочих місць, призупиненню скорочення та закриття об'єктів соціального призначення, збільшенню асортименту та якості послуг, підвищенню їх конкурентоспроможності [4]. Соціальний ефект функціонування об'єктів соціальної інфраструктури на селі буде виявлятися у збільшенні тривалості життя та працездатності сільських жителів, достатньому задоволенні потреб людини, збільшенні фонду вільного часу, розвитку у сільських жителів почуття соціального комфорту, що веде до соціальної стабільності країни в цілому. Соціально-економічний ефект виражається також у збільшенні житлової площі, поліпшенні житлових умов, підвищенні якості послуг.

**Висновки.** Новостворені виробничі структури, агроформування будуть виступати системоутворюючими осередками навколишніх сільських територій. Від ефективності їх розвитку залежить фінансування соціальної інфраструктури населеного пункту, підтримка життєдіяльності сільського соціуму та створення сприятливого життєздатного середовища. Нами обґрунтовані основні елементи фінансового механізму, який передбачає: визначення основних суб'єктів даного механізму (державні органи влади, організації, підприємства, населення), групування основних джерел фінансування; визначення пріоритетів при фінансуванні програм, які забезпечують отримання максимального економічного та соціального ефекту для населених пунктів. При цьому, контроль за використанням даних коштів забезпечує комісія із представників органів управління, агроформувань, громади.

**Перспектива подальших досліджень.** Соціальна інфраструктура потребує вдосконалення територіальної організації та форм роботи, модернізації активної і пасивної частин основних фондів з орієнтацією на швидке досягнення нормативів і стандартів обслуговування. Порушені проблеми негативно позначаються на рівні життя, соціальних настроях селян, перспективах розвитку аграрного сектора. Вирішення їх за допомогою комплексу регульованих державою заходів здатне радикально змінити ситуацію з якістю життя в сільській місцевості, створити потенціал сталого розвитку економіки в цілому.

**СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:**

1. Дишлюк Н.І. Зарубіжний досвід у вирішенні проблем фінансування закладів соціальної сфери села // Україна: аспекти праці.- 1999. - №7. – С.30-33.
2. Косодій Підприємницька орієнтація стратегії сталого соціально-економічного розвитку сільських територій // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія “Фінанси і кредит”. - 2004.- № 1.- С.137-145.
3. Нелеп В.М., Фурсенко М.І. Планування розвитку сільських територій і бюджети сільських рад // Економіка АПК.- 2005.- № 4.- С. 107-112.
4. Прокопа І.В., Шепотько Л.О., Мотрунч Д.О. Механізм державної підтримки розвитку соціальної інфраструктури села / К.: Ін-т економіки НАН України, 1999. – 39 с.

**УДК 330.8****ТЕОРІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЦИКЛІВ І СУЧАСНА ГЛОБАЛЬНА КРИЗА**

*Ярченко Ю.В. - к.і.н., доцент,  
Херсонський національний технічний університет*

**Постановка проблеми.** Ефективний розвиток економічних систем за сучасних умов залежить перш за все від рішення проблеми забезпечення переходу до стійкого та динамічному економічного зросту в певних фазах прогресивного розвитку. Серед основних закономірностей розвитку економіки особливе місце займає циклічність, і саме пізнання циклічності розвитку економіки обумовлює ефективність розробки механізму прогнозування соціально-економічних процесів у суспільстві та їх регулювання. Економічний розвиток відбувається нерівномірно і є результатом взаємодії різних циклічних і нециклічних процесів. Тому розкриття механізмів функціонування окремих циклів, встановлення взаємозв'язку між ними дозволяє прогнозувати розвиток національної економіки та провадити більш ефективну макроекономічну політику.

**Стан вивчення проблеми.** Явище циклічності як форми економічного розвитку знайшло відображення в роботах А. Афталіона, К. Веблена, К. Жугляра, В. Омбарта, Дж.М. Кейнса, Дж. Кларка, Дж. Кітчина, Н. Кондратьєва, С. Кузнеця, К. Маркса, В. Мітчелла, Дж. Модельські, П. Самуельсона, М. Туган-Барановського, Дж. Хікса, Й. Шумпетера та ін. Методологічні та теоретичні основи вивчення процесів циклічності висвітлені в працях С.Ю. Глазєва, Л.Є. Грініна, А.В. Коротаєва та ін.

**Завдання і методика досліджень.** Основним завданням даної статті є теоретичне обґрунтування антикризового регулювання економічного розвитку з позиції циклічності. Об'єктом дослідження виступають циклічні процеси, що розглядаються в макроекономічних системах з використанням динамічного підходу. Предметом - виступає система економічних відносин, що виникають у ході здійснення антикризового та антициклічного регулювання макроекономічних систем.